

Complexnummer: 512673

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Complexnaam

Stationcomplex

Aantal complexonderdelen

2

Monumentnummers van complexonderdelen

512674, 512675

Woonplaats

Tzummarum

Gemeente

Waadhoeke

Provincie

Fryslân

Locatie van het hoofdobject

Stasjonswei 3, 8851 EX te Tzummarum

Complexomschrijving

Inleiding:

Het complex Station Tzummarum bestaat uit het eigenlijke STATIONSGEBOUW en een TOILETGEBOUW of retiradegebouw.

Het stationsgebouw van de Noord-Friesche Locaal-Spoorwegmaatschappij is gebouwd in 1902 onder maatschappij-gebonden stationsarchitectuur en als variant op het standaardtype van het eenvoudige stationsgebouw, type B. Bij het station werd omstreeks 1903 een stenen toiletgebouw of retiradegebouw annex bergplaats gebouwd, eveneens onder maatschappij-gebonden architectuur.

Het baanvak waaraan het station was gelegen werd op 2 december 1902 geopend en in 1903 verlengd. Structurerende elementen daarvan: perron, tussenperron, laadperron en het dubbele spoortracee zijn bij het station duidelijk herkenbaar, en vormen een onderdeel van de nog algemeen herkenbare lineaire infrastructuur in het noordwesten van de provincie. De terreinelementen, evenals het hekwerk bij het station, zijn op zichzelf van weinig monumentale waarde, maar wel mede beeldbepalend.

De houten locomotiefloods met pulsometer en waterbak, waaraan later een machinistenwoning werd gebouwd is in 1921 gesloopt.

In 1930 werd bij het station een houten goederenloods gebouwd; deze is voor de bescherming van rijkswege van ondergeschikt belang. Op 14 mei 1936 reed de laatste personentrein; het goederenvervoer werd op 2 oktober 1961 gestaakt. Het stationsgebouw is daarna in gebruik genomen als dubbel woonhuis. Het toiletgebouw is sedertdien ernstig in verval geraakt, maar wegens de ensemblewaarde van zodanig belang dat het als afzonderlijk onderdeel van het complex beschermd wordt.

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Waardering

Het stationsgebouw uit 1902 en het toiletgebouw uit 1903, beide onder maatschappijgebonden architectuur gebouwd, zijn van algemeen cultuurhistorisch en architectuurhistorisch belang:

- als bijzondere uitdrukking van een historisch-technische ontwikkeling, namelijk de geschiedenis van het lokaalspoor in Friesland,
- als een bijzondere uitdrukking van een typologische ontwikkeling, in het bijzonder de maatschappij-gebonden architectuur en typologie van het stationsgebouw en toiletgebouw,
- vanwege de hoge mate van betekenis als complex van een regionaal belangrijke hoofdstructuur, te weten het lokaalspoor Leeuwarden-Harlingen,
- vanwege de betekenis van het station wegens de situering ervan, verbonden met de ontwikkeling van het dorp,
- vanwege de hoge mate van betekenis van het station wegens de aanwezigheid van karakteristieke elementen behorende bij een station,
- vanwege de redelijke mate van gaafheid van het exterieur,
- vanwege de hoge mate van gaafheid van het interieur,
- vanwege de hoge mate van zeldzaamheid op provinciaal niveau door typologische zeldzaamheid en de zeldzame, hoge mate van gaafheid van het interieur van het station.

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Monumentnummer*: 512674

Status	rijksmonument
Inschrijving register*	16 juni 1999
Kadaster deel/nr	82772/111

<i>Woonplaats*</i>	<i>Gemeente*</i>	<i>Provincie*</i>
Tzummarum	Waadhoeke	Fryslân

<i>Locatiennaam</i>	<i>Locatieomschrijving</i>
Tzummarum	

<i>Kadastrale gemeente*</i>	<i>Sectie*</i>	<i>Kadastraal object*</i>	<i>Appartement aanduiding</i>	<i>Grondperceel</i>
Tzummarum	C			3359

*Omschrijving***

Inleiding

Het STATIONSGEBOUW van de Noord-Friesche Locaal-Spoorwegmaatschappij is gebouwd in 1902 onder maatschappij-gebonden stationsarchitectuur en als variant op het standaardtype van het eenvoudige stationsgebouw, type B. Ofschoon de bouwkundige staat door achterstallig onderhoud zeer matig is, is de redelijke mate van typologische zeldzaamheid in de provincie Friesland en de buitengewone oorspronkelijkheid van het interieur in het bijzonder, met wachtlokalen, kantoor en woning, van dien aard dat het de bescherming rechtvaardigt. Op 14 mei 1936 reed de laatste personentrein; het goederenvervoer werd op 2 oktober 1961 gestaakt. Het stationsgebouw is daarna in gebruik genomen als dubbel woonhuis.

Omschrijving

Het station heeft globaal een T-vormige plattegrond, de hoofdrichting van de nok parallel aan de voormalige spoorlijn; een ondiepe uitbouw haaks en asymmetrisch daarop. Het gebouw bestaat uit één bouwlaag onder een samengesteld zadeldak, belegd met gesmoorde gegolfde Friese pannen met een maas-patroon van rode ongeglazuurde gegolfde Friese pannen. Het dak heeft een ruim overstek op gootklossen en voorheen een sierspant aan de geveltoppen. Op de nok twee schoorstenen. De gevels zijn opgetrokken in bruine bakstenen op een trasraam; de tectonische elementen verlevendigd met gele bakstenen (banden ter hoogte van de onder- en bovendorpels van kozijnen en rozetvensters). Alle lichtopeningen in de gevelwanden onder een getoogde strekklag met kunststenen aanzet- en sluitsteen; de trommelvelden in geel, rood en zwart siermetselwerk.

In de zuidgevel vijf vensters: drie enkelvoudige vensters, twee dubbel H-vensters en een deur met glaspanelen en een bovenlicht. In de oostgevel één w.c. raampje, een stolpvenster en in de geveltop een rozetvenster. De westgevel is blind met uitzondering van een

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

rozetvenster in de geveltop.

In de noordgevel twee paneeldeuren voor het woonhuis en de stationsvestibule en twee porte brisées met glaspanelen van de voormalige wachtkamers; twee dubbele vensters, waarvan één oorspronkelijk twaalfruits en twee zes-ruitsvensters in de wachtkamers en een smal H-venster in de zijgevel van de uitbouw. Aan de topgevel van de korte uitbouw vier haken waaraan eertijds het stationsopschrift hing; daarboven een dubbel H-venster.

Het waardevolle INTERIEUR van het station heeft de oorspronkelijke INDELING bestaande uit een woonhuis met woon- en slaapkamer, toilet en keuken, het eigenlijke station met kantoor, een L-vormige vestibule en twee wachtkamers. In de kap een zolder. De inrichting van de vertrekken is in zeer hoge mate oorspronkelijk; alle hebben onder meer de oorspronkelijke plafonds en deuren. Tot de waardevolle interieuronderdelen behoren onder meer in de keuken de schouw van het fornuis en provisiekast; in de woonkamer een schuifdeur en schoorsteenmantel; in het kantoor het loket met toonbank en toegangsdeur naar de vestibule; in de beide wachtkamers de schoorsteenmantel en de lambrisering. Het kleurgebruik in het interieur is gedeeltelijk oorspronkelijk in het kantoor, de keuken (mosgroen) en de wachtkamers.

Waardering

Het Stationsgebouw uit 1902 is van algemeen cultuurhistorisch en architectuurhistorisch belang:

- als bijzondere uitdrukking van een historisch-technische ontwikkeling, namelijk de geschiedenis van het lokaalspoor in Friesland;
- als een bijzondere uitdrukking van een typologische ontwikkeling, in het bijzonder de maatschappij-gebonden architectuur en typologie van het stationsgebouw;
- vanwege de bijzondere samenhang tussen exterieur en interieur;
- vanwege de hoge mate van betekenis als element van een regionaal belangrijke hoofdstructuur, te weten het lokaalspoor van Leeuwarden-Harlingen;
- vanwege de betekenis van het station wegens de situering ervan, verbonden met de ontwikkeling van het dorp;
- vanwege de hoge mate van betekenis van het station wegens de aanwezigheid van karakteristieke elementen behorende bij een station;
- vanwege de redelijke mate van gaafheid van het exterieur;
- vanwege de hoge mate van gaafheid van het interieur;
- als hoofdobject van een eertijds functioneel complex met overige herkenbare terreinelementen;
- Vanwege de hoge mate van zeldzaamheid op provinciaal niveau door typologische zeldzaamheid en de zeldzame, hoge mate van gaafheid van het interieur.

Hoofdcategorie

Handelsgebouwen, opslag- en transportgebouwen

Subcategorie

Transport

Functie

Stationsgebouw

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Monumentnummer*: 512675

Status	rijksmonument
Inschrijving register*	16 juni 1999
Kadaster deel/nr	82772/99

<i>Woonplaats*</i>	<i>Gemeente*</i>	<i>Provincie*</i>
Tzummarum	Waadhoeke	Fryslân

<i>Locatiennaam</i>	<i>Locatieomschrijving</i>
Tzummarum	

<i>Kadastrale gemeente*</i>	<i>Sectie*</i>	<i>Kadastraal object*</i>	<i>Appartement aanduiding</i>	<i>Grondperceel</i>
Tzummarum	C			3359

Omschrijving**

Inleiding

Het TOILETGEBOUW of retiradegebouw annex bergplaats werd in 1903 onder maatschappij-gebonden architectuur bij het station van de Noord-Friesche Locaal-Spoorwegmaatschappij gebouwd. Na de opheffing van de spoorverbinding en het station per 2 oktober 1961, is het toiletgebouw ernstig in verval geraakt, maar wegens de ensemblewaarde van zodanig belang dat het als afzonderlijk onderdeel van het complex wordt beschermd.

Omschrijving

Het bijgebouw heeft een rechthoekige plattegrond en is naar functie in verschillende materialen opgetrokken: het eigenlijke toiletgebouw is opgetrokken in baksteen en de bergplaats is getimmerd in hout. Het geheel is onder een flauw hellend dak eertijds bekleed met zink, met een ruim overstek en een kleine sierspant. Het metselwerk bestaat uit donkerbruine bakstenen verlevendigd met twee banden in gele bakstenen. In de noordgevel twee deurkozijnen: één naar het houten gemak, de andere naar de ruimte met twee urinoirs; in de zijgevel twee ronde ventilatie-openingen.

De bergplaats heeft verticaal houtbeschet met een afdeklap op de naden tussen het beschet. In de noordgevel een tweeruitsvenster; in de westgevel een opgeklampte deur met bovenlicht.

Waardering

Het toiletgebouw of retiradegebouw annex bergplaats uit 1903 is van algemeen cultuurhistorisch belang:

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

- vanwege de bijzondere samenhang tussen de functie en het materiaalgebruik;
- als essentieel en contemporain onderdeel van het stationsgebouw;
- vanwege de typologische en functionele zeldzaamheid op provinciaal niveau.

Hoofdcategorie

Voorwerpen op pleinen en dergelijke

Subcategorie

Straatmeubilair

Functie

Toiletgebouw